EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 26. 5. 2021
COM(2021) 255 final

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Piata výročná správa o nástroji pre utečencov v Turecku

Obsah

1. Úvod 1
1.1. Turecko a utečenecká kríza 1
1.2. Reakcia EÚ na krízu a zriadenie nástroja 2
2. Fungovanie nástroja 5
3. Kapacita, trvanie a povaha financovania 6
4. Vykonávanie nástroja 8
5. Monitorovanie a hodnotenie 15
6. Audit 17
7. Komunikácia a zviditeľnenie 17
8. Záver a ďalšie kroky 18

1. Úvod

V súlade s článkom 8 ods. 1 rozhodnutia Komisie z 24. novembra 2015[1] o koordinácii činností Únie a členských štátov prostredníctvom koordinačného mechanizmu (ďalej len „rozhodnutie“) Komisia pravidelne informuje Európsky parlament a Radu o vykonávaní nástroja pre utečencov v Turecku (ďalej len „nástroj“). V článku 8 ods. 2 rozhodnutia sa stanovuje, že Komisia každoročne podáva správu Európskemu parlamentu a Rade o vykonávaní nástroja. Prvá výročná správa o nástroji bola uverejnená v marci 2017[2]. Opisovalo sa v nej fungovanie nástroja, prvé opatrenia prijaté vzhľadom na jeho vykonávanie, monitorovanie, systém hodnotenia, ako aj súvisiace komunikačné činnosti. Druhá správa bola uverejnená v marci 2018[3], tretia v apríli 2019[4] a štvrtá v apríli 2020[5]. Koncový dátum pre túto správu je koniec februára 2021.

1.1. Turecko a utečenecká kríza

Turecko je pre utečencov a migrantov kvôli svojej zemepisnej polohe významnou krajinou prijatia a tranzitu. V dôsledku nebývalého počtu osôb prichádzajúcich do Turecka najmä vzhľadom na konflikty v Sýrii, Iraku a Afganistane táto krajina zabezpečila pobyt pre približne štyri milióny utečencov, čo je najvyšší počet na svete. Tento počet zahŕňa 3,6 milióna registrovaných sýrskych utečencov[6] a 330 000 registrovaných utečencov a žiadateľov o azyl, najmä z Afganistanu, Iraku, Iránu a Somálska[7] [8]. Tento vysoký počet ľudí má na hostiteľské komunity významný vplyv. Dlhotrvajúce vysídlenie sýrskych utečencov v Turecku predstavuje v oblasti sociálnej súdržnosti medzi utečencami, migrantmi a hostiteľskými komunitami čoraz väčšie výzvy, najmä v kontexte charakterizovanom hospodárskym poklesom a vplyvom pandémie COVID-19 na trh práce.

Turecko naďalej vynakladá obrovské úsilie pri zabezpečovaní pobytu pre takmer štyri milióny utečencov a migrantov a riešení ich potrieb. Turecko opätovne potvrdilo svoj záväzok vykonávať vyhlásenie EÚ a Turecka z marca 2016[9] a zohrávalo kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní účinného riadenia migračných tokov na trase cez východné Stredozemie.

---

[1] Rozhodnutie Komisie C(2015) 9500 z 24. novembra 2015 o koordinácii činností Únie a členských štátov prostredníctvom koordinačného mechanizmu – utečeneckého nástroja pre Turecko, zmenené rozhodnutím Komisie C(2016) 855 z 10. februára 2016.

[2] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0130&qid=1585758154687&from=SK

[3] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0091&qid=1585758437137&from=SK

[4] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0174R(01)&qid=1585758817636&from=SK

[5] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0162&qid=1619162352654&from=SK

[6] https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27

[7] https://www.unhcr.org/tr/en/unhcr-turkey-stats

[8] Osobitosť tureckého azylového systému spočíva v tom, že táto krajina podpísala Newyorský protokol z roku 1967 k Ženevskému dohovoru z roku 1951 s výhradou. Veľká väčšina utečencov v Turecku preto nemôže požiadať o plnohodnotné postavenie utečenca, ale len o „podmienečné postavenie utečenca“, ktorým sa v prípade jeho udelenia obmedzuje pobyt v krajine do okamihu, keď sa uznaný utečenec „presídli do tretej krajiny“.

[9] http://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/

Napriek krátkemu obdobiu vo februári/marci 2020, počas ktorého Turecko aktívne podporovalo migrantov, aby sa presúvali smerom ku gréckej pozemnej hranici, vyhlásenie v roku 2020 naďalej prinášalo konkrétne výsledky, pokiaľ ide o znižovanie prípadov neoprávneného a nebezpečného prekročenia hraníc a záchranu životov v Egejskom mori.

Európska komisia a vysoká predstaviteľka vo svojom spoločnom oznámení[10] o súčasnom stave politických, hospodárskych a obchodných vzťahov medzi EÚ a Tureckom navrhli účinnejšie a vzájomne výhodnejšie vykonávanie kľúčových oblastí vyhlásenia EÚ a Turecka z roku 2016, najmä pokiaľ ide o riadenie migrácie, a to bezodkladným obnovením procesu návratov z gréckych ostrovov, počnúc 1 450 navrátilcami, ktorých opravné prostriedky sa vyčerpali, a naopak zintenzívnením presídľovaní z Turecka do Európskej únie.

Európska rada na svojom zasadnutí v decembri 2020[11] potvrdila, že EÚ bude pripravená naďalej poskytovať finančnú pomoc sýrskym utečencom a hostiteľským komunitám v Turecku a členovia Európskej rady vo svojom vyhlásení z marca 2021[12] vyzvali Komisiu, aby predložila návrh na pokračovanie vo financovaní pre sýrskych utečencov v Turecku, ako aj v Jordánsku, Libanone a iných častiach regiónu. Takisto vyzvali na posilnenie spolupráce s Tureckom v oblasti riadenia migrácie.

1.2. Reakcia EÚ na krízu a zriadenie nástroja

Európska únia a jej členské štáty sa v roku 2015 rozhodli zvýšiť svoju politickú a finančnú angažovanosť na podporu Turecka v jeho úsilí prijímať utečencov. Komisia v reakcii na žiadosť členských štátov EÚ o ďalšie značné finančné prostriedky na podporu utečencov v Turecku zriadila rozhodnutím Komisie z 24. novembra 2015, zmeneným 10. februára 2016[13] a následne 14. marca a 24. júla 2018, nástroj pre utečencov v Turecku. Nástroj je mechanizmom na koordinovanie mobilizácie zdrojov vyplatených z rozpočtu EÚ aj dodatočných príspevkov členských štátov začlenených do rozpočtu EÚ ako vonkajšie pripísané príjmy. Členské štáty sa politicky zaviazali poskytovať vnútroštátne príspevky v rámci spoločnej dohody medzi členskými štátmi EÚ a Európskou komisiou, ktorú prijali zástupcovia vlád členských štátov 3. februára 2016 a ktorá bola aktualizovaná pri príležitosti dohody o druhej tranži nástroja[14]. V spoločnej dohode sa stanovil aj rámec podmienok. Z prvej tranže nástroja (roky 2016 – 2017) bola pridelená celková suma 3 miliardy EUR. Uvedená suma bola poskytnutá nad rámec 345 miliónov EUR[15], ktoré Komisia Turecku už pridelila v reakcii na utečeneckú krízu v Sýrii pred zavedením nástroja, a bola poskytnutá aj nad rámec dvojstrannej pomoci od členských štátov[16]. Pre druhú tranžu nástroja (roky 2018 –

[10] https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10101/2021/EN/JOIN-2021-8-F2-EN-MAIN-PART-1.PDF
[11] https://www.consilium.europa.eu/media/47296/1011-12-20-euco-conclusions-en.pdf
[12] https://www.consilium.europa.eu/media/48976/250321-vtc-euco-statement-en.pdf
[13] Rozhodnutie Komisie C(2016) 60/03 z 10. februára 2016 o nástroji pre utečencov v Turecku, ktorým sa mení rozhodnutie Komisie C(2015) 9500 z 24. novembra 2015.
[14] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11329-2018-INIT/en/pdf
[15] Finančné prostriedky mobilizované v rokoch 2013 – 2015 v rámci rôznych nástrojov na financovanie vonkajšej činnosti, konkrétne v rámci nástroja humanitárnej pomoci (HUMA), nástroja predvstupovej pomoci (IPA) a nástroja na podporu stability a mieru (IcSP) vrátane viacerých opatrení vykonávaných trustovým fondom EÚ v reakcii na krízu v Sýrii (EUTF).
[16] EÚ od začiatku krízy mobilizovala všetky politické a humanitárne nástroje, ktoré má k dispozícii, aby podporila sýrskych občanov, pričom od vypuknutia krízy v roku 2011 spoločne zmobilizovala na humanitárnu,

2019) boli poskytnuté ďalšie 3 miliardy EUR a celkové prostriedky nástroja tak predstavovali sumu 6 miliárd EUR. Nástroj začal fungovať 17. februára 2016, keď sa uskutočnilo prvé zasadnutie jeho riadiaceho výboru. Komisia v nadväznosti na toto zasadnutie urýchlene pristúpila k uzavretiu zmlúv na prvé projekty v rámci nástroja. K 31. decembru 2020 Komisia zazmluvnila celý balík operačných prostriedkov nástroja. Z celkovej sumy 6 miliárd EUR bola vyplatená suma takmer 4,1 miliardy EUR. Okrem toho bolo v roku 2020 pridelených 585 miliónov EUR[17] na podporu humanitárnych opatrení v Turecku mimo nástroja vrátane 100 miliónov EUR na ďalšiu pomoc v oblasti ochrany, zdravia a vzdelávania a 485 miliónov EUR v rámci opravného rozpočtu na ďalšiu činnosť v rámci núdzovej záchrannej sociálnej siete (ďalej aj „sieť ESSN“) a podmienečného prevodu hotovosti na vzdelávanie (ďalej aj „program CCTE“).

Hlavy štátov a vlád Európskej únie a Turecka 18. marca 2016 opätovne potvrdili svoj záväzok vykonávať spoločný akčný plán a dohodli sa na ďalších opatreniach, ktorých cieľom je prehĺbiť vzťahy medzi Tureckom a EÚ a riešiť migračnú krízu[18]. Turecko a Európska únia uznali, že je potrebné ďalšie urýchlené a odhodlané úsilie. Konkrétne vyhlásenie EÚ a Turecka z 18. marca 2016 (ďalej len „vyhlásenie“) okrem iného vyzývalo na ukončenie neregulárnej migrácie z Turecka do EÚ narušením podnikateľského modelu prevádzačov a tým, že sa migrantom ponúkne alternatíva k riskovaniu života, a na urýchlenie vykonávania nástroja.

Vykonávanie vyhlásenia zohrávalo aj počas roka 2020 kľúčovú úlohu v zabezpečovaní účinného spoločného riešenia problému migrácie Európskou úniou a Tureckom. Po udalostiach na hraniciach medzi Gréckom a Tureckom vo februári 2020 sa predseda Európskej rady Charles Michel a predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová stretli 9. marca s prezidentom Turecka Recepom Tayyipom Erdoganom. Dohodli sa na preskúmaní vykonávania vyhlásenia EÚ a Turecka z roku 2016, ktorého kľúčovým prvkom je nástroj. Rokovania pokračovali až do leta pod záštitou vysokého predstaviteľa EÚ a podpredsedu Komisie Josepa Borrella a tureckého ministra zahraničných vecí Cavusoglua.

V roku 2020 prišlo z Turecka do EÚ celkovo 18 736 osôb, čo znamená v porovnaní s rokom 2019, keď bolo zaznamenaných 75 974 príchodov, pokles o 75 %. Zaznamenaných bolo 13 979 príchodov do Grécka v porovnaní so 73 627 v roku 2019 (81 % pokles); 4 191 príchodov do Talianska v porovnaní s 1 854 v roku 2019 (126 % nárast); 232 príchodov do Bulharska v porovnaní so 199 príchodmi v roku 2019 a 334 príchodov loďou priamo do oblastí Cypru kontrolovaných vládou v porovnaní s 294 príchodmi loďou v roku 2019. Cyperské orgány zároveň zaznamenali rastúci počet príchodov z Turecka prekročením demarkačnú líniu. Celkovo 5 900 neregulárnych migrantov prišlo na Cyprus buď priamo z Turecka, alebo cez oblasti, ktoré v roku 2020 neboli pod efektívnou kontrolou vlády Cyperskej republiky. V roku 2019 to bolo 7 800 príchodov.

---

stabilizačnú pomoc a podporu budovania odolnosti 24,9 miliardy EUR https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/93313/node/93313_en.

[17] Celková suma odzrkadľuje prevádzkové náklady, t. j. 581,7 milióna EUR a administratívne náklady, t. j. 3,3 milióna EUR.

[18] http://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/

Turecko naďalej čelilo migračnému tlaku, aj keď výrazne nižšiemu ako v roku 2019. Výrazný pokles príchodov z Turecka v roku 2020 bol spôsobený dôsledkami pandémie COVID-19. Zatiaľ čo príchody z Turecka do Grécka v januári 2020 boli o 49 % a vo februári o 22 % vyššie v porovnaní s rokom 2019, opatrenia prijaté od marca v Turecku aj na jeho vonkajších hraniciach mali jasný vplyv na pohyb a cestovanie.

Hoci Turecko zopakovalo svoj záväzok účinne vykonávať vyhlásenie, 28. februára 2020 turecká vláda oznámila, že prestane kontrolovať svoje pozemné a námorné hranice s Európou a otvorí prechod pre migrantov, ktorí chcú prekročiť hranice. To viedlo k vytvoreniu neformálneho tábora pozdĺž pozemnej hranice s Gréckom, ktorý bol útočiskom takmer 25 000 migrantov a utečencov. Turecké orgány od 30. marca organizovali prepravu migrantov a utečencov z pohraničnej oblasti a uzavreli hranicu s Gréckom a Bulharskom s výnimkou komerčnej dopravy z dôvodu ochorenia COVID-19. Turecké orgány uviedli, že konali v rámci zavedených opatrení v oblasti verejného zdravia a že tento krok neznamená zmenu tureckej politiky, ktorá neregulárnym migrantom umožňuje vycestovať cez hranice ich krajiny. Migranti budú mať voľný prístup na hranicu Grécka po zrušení opatrení proti šíreniu pandémie COVID-19, keďže turecká vláda nemá v úmysle komukoľvek v odchode z Turecka brániť.

Pokračovalo sa vo vykonávaní systému presídľovania „jeden za jedného“ v rámci vyhlásenia. Od apríla 2016 do februára 2021 bolo z Turecka do EÚ presídlených 28 621 sýrskych utečencov. Hoci operácie presídľovania na celom svete boli v období od apríla do júna 2020 z dôvodu zdravotnej krízy spôsobenej ochorením COVID-19 dočasne pozastavené, v roku 2020 bolo presídlených 2 422 osôb (približne polovica z nich po obnovení operácií, t. j. od júla do decembra).

Od roku 2016 bolo na základe vyhlásenia vrátených 2 140 migrantov z gréckych ostrovov do Turecka, zatiaľ čo v roku 2020 bolo vrátených len 139 migrantov. Turecké orgány 16. marca 2020 až do odvolania pozastavili z dôvodu pandémie COVID-19 návratové operácie na základe vyhlásenia. Hoci sa od júla 2020 presídľovanie z Turecka obnovilo, návraty z Grécka zostávajú do dnešného dňa pozastavené. V reakcii na opakované žiadosti gréckych orgánov a Európskej komisie týkajúce sa obnovenia návratových operácií Turecko zdôraznilo, že neboli splnené podmienky na obnovenie operácií.

Dobrovoľný systém prijímania osôb z humanitárnych dôvodov, ktorý by sa mal aktivovať, keď sa skončí alebo aspoň podstatne a udržateľným spôsobom obmedzí neregulárne prekračovanie hraníc medzi Tureckom a EÚ, ešte členské štáty neaktivovali.

COVID-19

Pandémia COVID-19 má v Turecku naďalej výrazný vplyv. V čase vypuknutia krízy v Turecku v marci 2020 sa Komisia obrátila na turecké orgány s cieľom zistiť, či je potrebná nejaká konkrétna podpora ich reakcie. Turecko potvrdilo svoj zámer pokračovať v projektoch v rámci nástroja a pravidelnej bilaterálnej pomoci v rámci nástroja predvstupovej pomoci, ako sa pôvodne plánovalo. Komisia v úzkej spolupráci s tureckými orgánmi schválila mobilizáciu úspor nástroja na účely súvisiace s ochorením COVID-19, a to vo forme navýšenia pre existujúce projekty namiesto nových projektov. Komisia sa takisto obrátila na implementujúcich partnerov nástroja, aby posúdili dôsledky ochorenia COVID-19 na projekty nástroja. V nadväznosti na uvedenú konzultáciu sa obdobie vykonávania v prípade projektov v rámci osobitného opatrenia z roku 2016 vo výške 1,6 miliardy EUR predĺžilo do júna 2023, čo by malo umožniť, aby všetky dotknuté projekty dosiahli stanovené ciele.

Do konca roka 2020 bolo približne 65 miliónov EUR presmerovaných na intervencie v oblasti zdravotnej starostlivosti a sociálno-ekonomické podporné opatrenia na zmiernenie vplyvu ochorenia COVID-19 v rámci nástroja pre utečencov (z celkových intervencií v súvislosti s ochorením COVID-19 v rámci finančných nástrojov EÚ, čo predstavuje 105 miliónov EUR). Opatrenia zahŕňali aktiváciu rezervy na nepredvídané výdavky vo výške 4,7 milióna EUR v rámci projektu SIHHAT I na vybavenie zdravotníckych stredísk migrantov ochranným vybavením a dezinfekčnými prostriedkami. Okrem toho bolo z časti nástroja vyhradenej na humanitárnu pomoc pre celý rad projektov prerozdelených viac ako 50 miliónov EUR na zabezpečenie humanitárnej reakcie po pandémii COVID-19. Konkrétne sieť ESSN aj program CCTE poskytli svojim príjemcom dodatočnú hotovostnú podporu. V rámci siete ESSN boli v júni a júli 2020 poskytnuté dve navýšenia o 500 tureckých lír pre viac ako 1,7 milióna jednotlivých utečencov (810 000 domácností) v celkovej výške viac ako 47 miliónov EUR. V rámci projektu CCTE na vzdelávanie bolo k 30. novembru 2020 všetkým oprávneným príjemcom projektu CCTE bez ohľadu na vek a triedu poskytnuté navýšenie vo forme jednorazovej platby o 85 tureckých lír. Z tohto dodatočného navýšenia malo prínos celkovo 535 000 detí. Okrem toho sa prostredníctvom celoštátnej operácie, ktorú vykonáva UNHCR spolu s Generálnym riaditeľstvom pre riadenie migrácie (DGMM), poskytla aj peňažná pomoc 20 000 domácnostiam, ktoré nie sú príjemcami pomoci v rámci siete ESSN, pričom príspevok vo výške 8 miliónov EUR pochádzal z humanitárneho

2. Fungovanie nástroja

Nástroj je koordinačným mechanizmom, ktorý umožňuje rýchlu, účinnú a efektívnu mobilizáciu pomoci EÚ pre utečencov v Turecku. Nástroj zabezpečuje optimálnu mobilizáciu existujúcich finančných nástrojov EÚ v rámci humanitárnej a/alebo rozvojovej pomoci a jeho cieľom je zabezpečiť, aby boli potreby utečencov a hostiteľských komunít riešené komplexným a koordinovaným spôsobom[19].

[19]Rozhodnutie Komisie C(2015) 9500 z 24. novembra 2015, článok 2 – Ciele nástroja.

Riadiaci výbor nástroja poskytuje strategické usmernenie týkajúce sa priorít, druhov činností, ktoré sa budú podporovať, súm, ktoré sa majú prideliť a finančných nástrojov, ktoré sa majú mobilizovať, a prípadne aj podmienok plnenia záväzkov Turecka podľa spoločného akčného plánu EÚ a Turecka z 29. novembra 2015(ďalej len „spoločný akčný plán“)[20]. V roku 2020, počas piateho roka vykonávania nástroja sa uskutočnilo jedno zasadnutie riadiaceho výboru, a to 5. novembra 2020. Vzhľadom na pandémiu COVID-19 sa uvedené zasadnutie uskutočnilo virtuálne.

Kľúčovými zásadami pri usmerňovaní vykonávania nástroja sú rýchlosť, efektívnosť a účinnosť pri súčasnom zabezpečení správneho finančného riadenia. Rovnako dôležitá je aj udržateľnosť intervencií nástroja a spoločná zodpovednosť zo strany tureckých orgánov. Určenie prioritných oblastí pomoci vychádzalo z komplexného a nezávislého posúdenia potrieb [21], pričom sa osobitná pozornosť venovala zraniteľným skupinám. Posúdenie potrieb bolo aktualizované v roku 2018[22].

Nástroj koordinuje financovanie z týchto nástrojov na financovanie vonkajšej činnosti[23]: humanitárna pomoc[24], nástroj európskeho susedstva[25], nástroj rozvojovej spolupráce[26], nástroj predvstupovej pomoci (IPA)[27] a nástroj na podporu stability a mieru[28]. Opatrenia financované z rozpočtu Únie sa vykonávajú v súlade s finančnými pravidlami a nariadeniami EÚ uplatniteľnými na priame aj nepriame riadenie.

Poskytovanie pomoci je podmienené tým, že Turecko bude dôsledne plniť záväzky stanovené v spoločnom akčnom pláne a vo vyhlásení.

3. Kapacita, trvanie a povaha financovania

Celkový rozpočet koordinovaný týmto nástrojom je 6 miliárd EUR mobilizovaných v dvoch tranžiach. Projekty v rámci prvej tranže trvajú najneskôr do polovice roka 2021 a v rámci druhej tranže najneskôr do polovice roka 2025 (väčšina projektov sa dokončí skôr). Ku koncu roka 2020 boli všetky operačné fondy viazané a zazmluvnené v rámci oboch tranží.

Obdobie vykonávania v prípade projektov v rámci osobitného opatrenia z roku 2016 vo výške 1,6 miliardy EUR sa výnimočne v dôsledku krízy spôsobenej ochorením COVID-19

[20]Pozri článok 5 ods. 1 rozhodnutia Komisie C(2015) 9500, zmeneného rozhodnutím Komisie C(2016) 855.
[21] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/2016_needs_assessment_.pdf
[22] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/updated_needs_assessment.pdf
[23]Príspevky z nástroja európskeho susedstva boli prevedené a využité v rámci nástroja predvstupovej pomoci a príspevky z nástroja rozvojovej spolupráce boli prevedené a využité v rámci trustového fondu EÚ. Všetky príspevky nástroja do trustového fondu EÚ (z nástroja predvstupovej pomoci a v menšej miere z nástroja rozvojovej spolupráce) boli v zásade poskytnuté ako nehumanitárna pomoc.
[24]Nariadenie Rady (ES) č. 1257/96 o humanitárnej pomoci, Ú. v. ES L 163, 2.7.1996, s. 1.
[25]Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 232/2014, ktorým sa ustanovuje nástroj európskeho susedstva, Ú. v. EÚ L 77, 15.3.2014, s. 27.
[26]Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 233/2014, ktorým sa ustanovuje nástroj financovania rozvojovej spolupráce, Ú. v. EÚ L 77, 15.3.2014, s. 44.
[27]Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 231/2014, ktorým sa ustanovuje nástroj predvstupovej pomoci, Ú. v. EÚ L 77, 15.3.2014, s. 11.
[28]Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 230/2014, ktorým sa ustanovuje nástroj na podporu stability a mieru, Ú. v. EÚ L 77, 15.3.2014, s. 1.

predĺžilo do júna 2023, čo by malo umožniť, aby všetky dotknuté projekty dosiahli stanovené ciele.

Prvá tranža predstavovala 3 miliardy EUR, z ktorých sa 1 miliarda EUR mobilizovala z rozpočtu EÚ a 2 miliardy EUR vo forme bilaterálnych príspevkov od členských štátov[29]. Druhá tranža takisto predstavovala 3 miliardy EUR, z ktorých 2 miliardy EUR boli poskytnuté z rozpočtu EÚ a 1 miliarda EUR bola získaná z členských štátov[30].

Pokiaľ ide o rozpočtové zdroje EÚ, z 1 miliardy EUR z rozpočtu EÚ na roky 2016 – 2017 sa 250 miliónov EUR zmobilizovalo v roku 2016 a 750 miliónov EUR v roku 2017. Z 2 miliárd EUR z rozpočtu EÚ na roky 2018 – 2019 sa 550 miliónov EUR zmobilizovalo v roku 2018 a zostatok sa zmobilizoval v roku 2019.

Pokiaľ ide o príspevky členských štátov, v prípade prvej tranže prispeli členské štáty do nástroja v roku 2016 sumou 677 miliónov EUR, v roku 2017 sumou 847 miliónov EUR, v roku 2018 sumou 396 miliónov EUR a v roku 2019 sumou 80 miliónov EUR. Pokiaľ ide o druhú tranžu, členské štáty prispeli v roku 2018 sumou 68 miliónov EUR, v roku 2019 sumou 202 miliónov EUR a v roku 2020 sumou 265 miliónov EUR, pričom zostávajúce platby sú naplánované do roku 2023. Príspevky členských štátov sa poskytujú priamo do rozpočtu EÚ vo forme vonkajších pripísaných príjmov podľa článku 21 ods. 2 písm. a) bodu ii) nariadenia o rozpočtových pravidlách a uvádzajú sa v rozpočtových riadkoch nástroja predvstupovej pomoci a humanitárnej pomoci.

Súlad medzi mierou platieb príspevkov členských štátov *do* nástroja a mierou vyplácania týchto príspevkov z nástroja je naďalej uspokojivý.

V rámci humanitárnej zložky nástroja bola zostávajúca suma 19,50 milióna EUR vyčlenená ako rezervná kapacita na možné financovanie reakcií na prílev nových utečencov zo Sýrie v roku 2019. Keďže rezerva sa v roku 2019 nepoužila, táto suma bola zazmluvnená v roku 2020 s cieľom pokryť opatrenia v oblasti zdravia a ochrany, čím sa dokončilo programovanie druhej tranže.

Komisia pokračovala v humanitárnej pomoci aj nad rámec finančných prostriedkov pridelených v rámci nástroja. Celkovo bolo na podporu humanitárnych činností v Turecku mimo nástroja doteraz pridelených 585 miliónov EUR[31]. To zahŕňa počiatočnú humanitárnu pomoc vo výške 50 miliónov EUR, ktorú Komisia v apríli 2020 pridelila z ročného humanitárneho rozpočtu na ďalšiu pomoc v oblasti ochrany, zdravia a vzdelávania v núdzových situáciách, a ďalších 50 miliónov EUR pridelených v novembri 2020 na pokračovanie uvedených projektov. Okrem toho rozpočtový orgán v júli 2020 v rámci opravného rozpočtu schválil a pridelil ďalších 485 miliónov EUR na pokračovanie dvoch

[29] Celkové rozdelenie príspevkov členských štátov je k dispozícii na adrese http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/02/03/refugee-facility-for-turkey/.

[30] https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/29/facility-for-refugees-in-turkey-member-states-agree-details-of-additional-funding/

[31] Celková suma odzrkadľuje prevádzkové náklady, t. j. 581,7 milióna EUR a administratívne náklady, t. j. 3,3 milióna EUR.

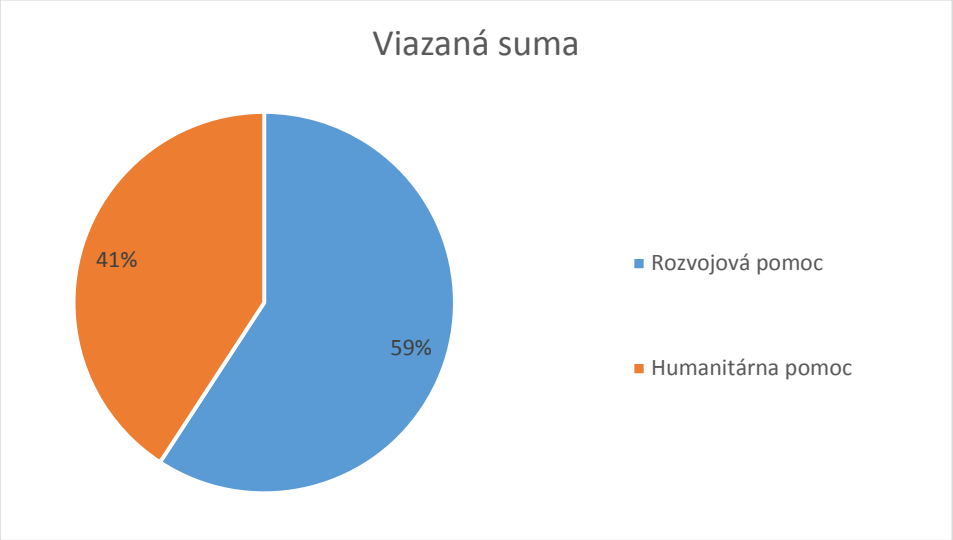
hlavných projektov nástroja, t. j. núdzovej záchrannej sociálnej siete (ESSN) a podmienečného prevodu hotovosti na vzdelávanie (CCTE).

K 31. decembru 2020 Komisia zazmluvnila celý balík operačných prostriedkov nástroja. Z celkovej sumy 6 miliárd EUR bolo vyplatených viac ako 4 miliardy EUR.

4. Vykonávanie nástroja

Tento nástroj sa vykonáva ako humanitárna a rozvojová pomoc. V rámci prvej tranže bolo pridelených približne 1,4 miliardy EUR na zložku humanitárnej pomoci a 1,6 miliardy EUR na zložku rozvojovej pomoci. Vzhľadom na dlhotrvajúci charakter sýrskej krízy sa intervencie v rámci druhej tranže čoraz viac zameriavajú na sociálno-ekonomické podporné činnosti a vytváranie príležitostí na živobytie. V rámci druhej tranže bolo 1,04 miliardy EUR pridelených na humanitárnu pomoc a 1,9 miliardy EUR na rozvojovú pomoc[32].

V rámci nástroja ako celku je rozdelenie humanitárnej a rozvojovej pomoci takéto:

Úplné údaje je možné získať z online tabuľky projektov[33].

Programovanie nástroja bolo dokončené v decembri 2019 a ku koncu roka 2020 bolo zazmluvnené plné operačné krytie vo výške 6 miliárd EUR, z čoho sa vyplatilo 4,072 miliardy EUR.

Je dôležité poznamenať, že pomoc poskytovaná v rámci nástroja je založená na projektoch. Platby závisia od pokroku pri vykonávaní intervencií nástroja.

Osobitná pozornosť sa venuje utečencom a žiadateľom o azyl, ktorí nepochádzajú zo Sýrie. Intervencie nástroja sú vždy zamerané na zapojenie miestnych komunít, ktoré utečencov prijímajú.

Humanitárna pomoc je určená najzraniteľnejším utečencom a poskytuje sa formou predvídateľnej a dôstojnej podpory na riešenie základných potrieb a ochranu. Špecializované

[32] Zostatok vo výške 60 miliónov EUR je pridelený na administratívnu a operačnú podporu na vykonávanie nástroja.
[33] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/facility_table.pdf

agentúry a partneri v oblasti zdravotníctva a vzdelávania môžu vďaka nej preklenovať nedostatky pri poskytovaní služieb v núdzových situáciách. Humanitárna pomoc EÚ sa riadi Európskym konsenzom o humanitárnej pomoci z roku 2007[34], v ktorom sa stanovuje, že EÚ ako humanitárny aktér dodržiava humanitárne zásady ľudskosti, neutrality, nestrannosti a nezávislosti, ako sa uvádza v článku 214 ZFEÚ a v nariadení o humanitárnej pomoci (č. 1257/96)[35][36].

V rámci humanitárnej zložky nástroja sa z prvej aj druhej tranže prostredníctvom 21 partnerov vykonalo celkovo 65 projektov. Cieľom týchto projektov je pokryť základné potreby, ochranu, vzdelávanie a zdravie najzraniteľnejších utečencov v Turecku. V rámci prvej tranže bolo približne 1,4 miliardy EUR pridelených a zazmluvnených v rámci humanitárnej pomoci a vyplatených bolo 1,3 miliardy EUR, zatiaľ čo v rámci druhej tranže bolo zazmluvnených 1,04 miliardy EUR a do 31. januára 2021 bolo vyplatených 964 miliónov EUR.

Rozvojová pomoc je určená na pokrytie dlhodobých potrieb v oblasti zdravia, vzdelávania a sociálno-ekonomického rozvoja utečencov, najmä pokiaľ ide o prístup k verejným službám a príležitostiam na živobytie, a na komunálnu infraštruktúru. Zameriava sa aj na zraniteľné skupiny a do svojich intervencií zahŕňa rodový rozmer, príkladom je ochrana žien a dievčat pred sexuálnym a rodovo motivovaným násilím a lepší prístup k zdravotnej starostlivosti v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia.

V rámci rozvojovej zložky nástroja sa pri vykonávaní 26 projektov, na ktoré boli uzavreté zmluvy v rámci prvej tranže, naďalej dosahoval dobrý pokrok. 15 z týchto projektov sa vykonalo v rámci Regionálneho trustového fondu EÚ zriadeného v reakcii na krízu v Sýrii (EUTF) v celkovej výške 293 miliónov EUR, ktoré sú nad rámec pridelených prostriedkov spravovaných priamo prostredníctvom nástroja predvstupovej pomoci[37].

Z celkovej sumy 3,5 miliardy EUR pridelenej na rozvojovú pomoc v rámci oboch tranží nástroja[38] predstavovali prostriedky vyplatené vykonávajúcim partnerom 1,75 miliardy EUR. V rámci druhej tranže bola v decembri 2020 plne zazmluvnená suma 1,9 miliardy EUR, z čoho 418 miliónov EUR bolo vyplatených do konca februára. V rámci rozvojovej zložky nástroja existuje 16 nových zmlúv.

Intervencie nástroja podľa prioritných oblastí

V jednotlivých prioritných oblastiach sa pri plánovaní a poskytovaní pomoci financovanej z oboch tranží nástroja dosiahol nasledovný pokrok:

[34]Spoločné vyhlásenie Rady a zástupcov vlád členských štátov.
[35]Nariadenie Rady (ES) č. 1257/96 z 20. júna 1996 o humanitárnej pomoci.
[36]Humanitárna pomoc Európskej komisie je založená na výročných plánoch vykonávania humanitárnej pomoci pre jednotlivé krajiny. Rámec pre spoluprácu medzi Komisiou a jej partnermi v oblasti humanitárnej pomoci je zriadený finančnými a administratívnymi rámcovými dohodami Komisie s medzinárodnými organizáciami a rámcovými dohodami o partnerstve s mimovládnymi organizáciami.
[37]V rámci nástroja sa finančné prostriedky z nástroja predvstupovej pomoci spravujú v súlade s pravidlami pre vonkajšiu činnosť, ktoré sú uvedené v druhej časti hlavy IV nariadenia o rozpočtových pravidlách a pravidlách jeho uplatňovania.
[38]Tento údaj zahŕňa aj sumy vyplatené v rámci projektov, ktoré vykonáva Regionálny trustový fond EÚ zriadený v reakcii na krízu v Sýrii, ktoré však z rozpočtu EÚ ešte neboli uhradené.

Vzdelávanie

Z nástroja sa pridelilo viac ako 1,5 miliardy EUR na prioritnú oblasť vzdelávania vrátane 545 miliónov EUR[39] na vzdelávaciu infraštruktúru.

V rámci humanitárnej zložky nástroja bolo na vzdelávanie pridelených viac ako 181 miliónov EUR. Podmienečný prevod hotovosti na vzdelávanie (CCTE) sa naďalej úspešne vykonáva a podporuje zápis detí utečencov do škôl a ich školskú dochádzku tým, že sa rodinám utečencov poskytujú mesačné platby pod podmienkou, že žiaci školu pravidelne navštevujú. Podpora z nástroja pre program CCTE sa skončila v októbri 2020. Program CCTE však môže pokračovať až do začiatku roka 2022 v nadväznosti na navýšenie vo výške 85 miliónov EUR poskytnuté v rámci opravného rozpočtu, ktorý schválil rozpočtový orgán EÚ v júli 2020. K decembru 2020 aspoň jedenkrát využilo program CCTE takmer 670 000 detí a z uvedeného programu má prospech 90 % všetkých detí utečencov zaradených do procesu vzdelávania. Financovaním humanitárnej pomoci sa z prvej a druhej tranže tohto nástroja podporilo aj neformálne vzdelávanie (programy intenzívneho vyučovania) a zápis detí, ktoré nenavštevujú školu.

Pokiaľ ide o rozvojovú pomoc nástroja, koncom druhého štvrťroka 2019 sa začal realizovať následný priamy grant (známy ako PIKTES[40]) pre ministerstvo národného vzdelávania vo výške 400 miliónov EUR, ktorého cieľom je podporiť úsilie ministerstva o zvýšenie integrácie a prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu pre sýrske deti. Do konca júna 2020 bolo v rámci programu PIKTES v školskom roku 2019 – 2020 zapísaných 686 581 sýrskych detí. Značný pokrok sa dosiahol pri zavádzaní vzdelávania v ranom detstve, pričom sa podporilo spolu 115 133 detí, z ktorých bol približne rovnaký počet sýrskych utečencov aj detí hostiteľskej komunity. Počet sýrskych detí a mladých ľudí, ktorí absolvovali podporné a vyrovnávacie vyučovanie, sa zvýšil z 80 243 na 90 233. Pokiaľ ide o podporu vyučovacích kapacít vzdelávacieho systému, prostredníctvom platov alebo iných finančných stimulov bolo podporených celkovo 3 954 pedagogických pracovníkov a 177 019 pedagogických pracovníkov bolo vyškolených, aby mohli reagovať na osobitné potreby detí utečencov. V druhom štvrťroku 2020 sa odborná príprava učiteľov zameriavala na výučbu na diaľku, poskytovanie psychosociálnej podpory sýrskym deťom a posilnenie komunikácie s deťmi a rodinami počas pandémie. V júni 2020 absolvovalo online odbornú prípravu na pracovisku 3 886 učiteľov programu PIKTES so zameraním na dištančné vzdelávanie podporujúce dobré životné podmienky detí počas pandémie a na to, ako viesť prezenčné kurzy EBA[41].

Program intenzívneho vyučovania, ktorý v rámci humanitárneho financovania spoločne vykonávajú UNICEF a ministerstvo národného vzdelávania, preukázal značný pokrok, pričom do januára 2020 sa zapísalo 19 881 študentov. Pokrok sa dosiahol aj pri poskytovaní štipendií na podporu vysokoškolského vzdelávania. Do júna 2020 bolo utečencom poskytnutých až 1 332 štipendií na štúdium v inštitúciách vysokoškolského vzdelávania, z toho 19 pre deti utečencov so zdravotným postihnutím. Nástroj naďalej podporoval rozvoj

[39] To zahŕňa projekt čistej energie v rámci trustového fondu EÚ (FRIT 1) v hodnote 40 miliónov EUR.
[40] Promoting Integration of Syrian Kids into Turkish Education System (PIKTES) (Podpora integrácie sýrskych detí do tureckého vzdelávacieho systému).
[41] Vzdelávacia sieť informatiky

vzdelávacej infraštruktúry a znižovanie preplnenosti škôl. Do júna 2020 sa zmodernizovalo viac ako 3 900 vzdelávacích zariadení (vrátane centier vzdelávania v ranom detstve). Modernizácia väčšinou pozostávala z poskytnutia renovácie a/alebo vybavenia pre 2 120 predškolských zariadení. Počet vybudovaných nových škôl sa do konca decembra 2020 zvýšil zo 40 na 102. Pokračuje výstavba približne 260 škôl. Okrem toho sa vďaka projektu čistej energie, na ktorý bola uzavretá zmluva v rámci prvej tranže v hodnote 40 miliónov EUR, poskytuje energia prostredníctvom dvoch solárnych parkov a strešných panelov pre 120 škôl. Bola dokončená inštalácia vrchnej strechy pre tri školy. Negatívny vplyv opatrení súvisiacich s ochorením COVID-19 na sektor stavebníctva si vyžiadal predĺženie obdobia vykonávania do polovice roka 2023.

Ochrana

Na ochranu v rámci nástroja bolo pridelených celkovo 211 miliónov EUR, najmä prostredníctvom projektov v rámci humanitárnej zložky.

Humanitárna zložka nástroja podporila proces registrácie a overovania utečencov s cieľom legalizovať ich postavenie v Turecku a uľahčiť im prístup k sociálnym službám. Okrem samostatných zásahov ochrany zameraných na odstránenie nedostatkov a reagovanie na osobitné potreby a ohrozených jednotlivcov sa ochrana začlenila aj do ostatných pilierov stratégie humanitárnej reakcie (základné potreby, zdravie a vzdelávanie). Celkovým cieľom je lepšie riešiť zraniteľnosť utečencov, legalizovať ich postavenie a prepojiť ich so širšou sieťou verejných služieb a služieb OSN/mimovládnych organizácií. Okrem toho projekty financované prostredníctvom trustového fondu EÚ v reakcii na sýrsku krízu zahŕňali pomoc pri prijímaní utečencov v komunitných centrách a ďalšie sprostredkovanie prístupu zraniteľným utečencom k adekvátnym službám.

V rámci osobitného opatrenia z júla 2019 bol na konci roka 2020 dohodnutý priamy grant pre ministerstvo rodiny, práce a sociálnych služieb vo výške 20 miliónov EUR. Cieľom projektu je zlepšiť poskytovanie preventívnych a ochranných sociálnych služieb pre najzraniteľnejších utečencov a členov hostiteľskej komunity. Vychádza z humanitárnej podpory, ktorá sa doteraz poskytovala v rámci nástroja, čím sa preklenuje humanitárna a rozvojová spolupráca, ako sa stanovuje v strategických usmerneniach nástroja v rámci druhej tranže.

Priamy grant je v počiatočnej fáze. Prebieha výber tímu technickej pomoci, zriaďovanie kancelárie projektu a dolaďovanie projektového súboru dokumentácie. Delegácia EÚ a terénni pracovníci kancelárie ECHO začali organizovať pravidelné stretnutia s cieľom preklenúť prechod od prvej tranže nástroja k druhej.

Zdravotná starostlivosť

V rámci nástroja sa 800 miliónov EUR pridelilo na prioritnú oblasť zdravia.

Hlavným pilierom podpory nástroja je projekt SIHAT 1, priamy grant spravovaný tureckým ministerstvom zdravotníctva vo výške 300 miliónov EUR, ktorý podporuje ministerstvo v jeho úsilí poskytovať bezplatný a spravodlivý prístup k zdravotnej starostlivosti pre 3,6 milióna utečencov. Počet funkčných zdravotných stredísk migrantov dosiahol 177 a 3 420 zdravotníckych pracovníkom sýrskeho pôvodu, ktorých mzdy sa v súčasnosti vyplácajú z projektu. Tempo vykonávania projektov je naďalej uspokojivé a v tejto oblasti sa dosahujú

konkrétne výsledky. V apríli 2020 bola uvoľnená rezerva na nepredvídané výdavky vo výške 4,7 milióna EUR na riešenie potrieb súvisiacich s ochorením COVID-19. Na úplnú realizáciu niektorých činností bolo potrebné predĺžiť obdobie bez ďalších výdavkov o dva mesiace, do 31. januára 2021. Zároveň v rámci trustového fondu EÚ pokračoval projekt Svetovej zdravotníckej organizácie, ktorý bol predtým financovaný v rámci humanitárnej zložky a ktorý okrem podpory vzdelávacích centier pre migrantov v oblasti zdravia a odbornej prípravy sýrskych zdravotníckych pracovníkov zahŕňa aj certifikáciu sýrskych lekárov a zdravotných sestier, ktorí budú pracovať v zdravotníckych zariadeniach pre migrantov.

V decembri 2020 bol s ministerstvom zdravotníctva podpísaný nadväzujúci projekt SIHHAT 2 (v hodnote 210 miliónov EUR) s názvom – „Podpora zdravotníckych služieb migrantov v Turecku“ – s cieľom zabezpečiť synchronizáciu s koncom projektu SIHHAT 1 a pokračovanie služieb zdravotnej starostlivosti pre utečencov do konca roka 2023. V decembri 2020 bola s Rozvojovou bankou Rady Európy (CEB) podpísaná zmluva v hodnote 90 miliónov EUR na obstaranie doplnkovej zdravotníckej infraštruktúry a vybavenia malého rozsahu. Trvanie zmlúv na výstavbu dvoch nemocníc financovaných z nástroja (v hodnote celkovo 90 miliónov EUR, s agentúrou Agence Française de Développement a Rozvojovou bankou Rady Európy) v provinciách Kilis a Hatay financovaných v rámci prvej tranže sa predlžuje, aby sa zohľadnil čas potrebný na realizáciu, ktorý bol stratený v dôsledku ochorenia COVID-19.

Humanitárni partneri stále prevádzkujú obmedzený počet statických a mobilných služieb s cieľom reagovať na naliehavé a neuspokojené potreby zdravotnej starostlivosti, najmä v oblasti fyzioterapie a fyzickej rehabilitácie. Niektoré špecializované zdravotnícke služby, ako je duševné zdravie a psychosociálna podpora, boli od decembra 2020 začlenené do projektu SIHHAT 1, zatiaľ čo väčšina činností v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia a sexuálneho a rodovo motivovaného násilia bola do uvedeného projektu v súlade so stratégiou prechodu nástroja začlenená už v októbri 2019.

Pretrvávajú obavy týkajúce sa prístupu k zdravotnej starostlivosti pre utečencov, ktorí sú mimo pôvodnej provincie ich registrácie alebo sú v pohybe, čím sa prístup obmedzuje na očkovanie a neodkladnú zdravotnú starostlivosť. To má negatívny vplyv na utečencov v pohybe, sezónnych pracovníkov a utečencov, ktorí sa usadili v iných provinciách. Komisia pozorne sleduje politické zmeny a snaží sa zasiahnutých utečencov osloviť prostredníctvom mobilných služieb zdravotnej starostlivosti v rámci projektov SIHHAT.

Komunálna infraštruktúra

V rámci druhej tranže nástroja bolo na túto prioritnú oblasť vyčlenených 380 miliónov EUR.

V nadväznosti na výzvu na vyjadrenie záujmu uverejnenú v decembri 2018 bolo predbežne vybratých niekoľko projektov na financovanie z druhej tranže. V decembri 2019 boli úspešne dokončené rokovania o prvej zmluve s agentúrou Agence Française de Développement a v decembri 2020 bol podpísaný dodatok. Druhá zmluva so Svetovou bankou bola podpísaná v septembri 2020. Tieto projekty zahŕňajú opatrenia na zlepšenie prístupu ku komunálnym službám a ich kvality v oblasti zásobovania vodou, nakladania s odpadovými vodami a nakladania s tuhým odpadom v oblastiach najviac postihnutých prílevom utečencov. Okrem

toho sa dokončili rokovania s bankou Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW) a v júli 2020 bola podpísaná zmluva na rekreačnú infraštruktúru na podporu sociálnej súdržnosti vo výške 25 miliónov EUR. Výstavba jedného zariadenia na mechanické biologické spracovanie odpadu v Gaziantepe pokračuje v rámci projektu trustového fondu EÚ, ktorý realizuje Rozvojový program OSN (UNDP).

Základné potreby a sociálno-ekonomická podpora

Na základné potreby a sociálno-ekonomickú podporu bolo v rámci nástroja pridelených viac ako 2,83 miliardy EUR.

Cieľom intervencií v tejto prioritnej oblasti je zabezpečiť uspokojenie základných potrieb najzraniteľnejších utečencov a zvýšiť odolnosť a sebestačnosť utečencov. To by malo umožniť postupný prechod od závislosti od sociálnej pomoci k väčšej sebestačnosti a možnostiam živobytia.

V rámci základných potrieb nástroja dostalo pomoc viac ako 2,6 milióna utečencov, čo im umožnilo dôstojný život. Väčšina podpory sa poskytuje prostredníctvom núdzovej záchrannej sociálnej siete (ESSN), programu humanitárnej sociálnej pomoci, ktorý poskytuje mesačnú, neobmedzenú, viacúčelovú hotovosť prostredníctvom systému debetných kariet a v súčasnosti počet príjemcov predstavuje viac ako 1,8 milióna zraniteľných utečencov. Na základe nedávnej dohody s Medzinárodnou federáciou Červeného kríža/Červeného polmesiaca pre sieť ESSN 3 sa na tento hlavný program na konci roka 2019 pridelilo z finančných prostriedkov nástroja 500 miliónov EUR. Súčasná podpora základných potrieb pre utečencov v Turecku v rámci siete ESSN 3 sa má skončiť v marci 2021. S navýšením o 400 miliónov EUR mimo nástroja, ktoré rozpočtový orgán schválil v júli 2020 ako súčasť uvádzaného opravného rozpočtu, sa zabezpečí pokračovanie podpory zo siete ESSN aspoň do konca roka 2021.[42]

V súlade so stratégiou transformácie nástroja a vzhľadom na dlhotrvajúci charakter sýrskej krízy sa intervencie v rámci rozvojovej zložky čoraz viac zameriavali na sociálno-ekonomické podporné činnosti a vytváranie príležitostí na živobytie. S cieľom naďalej podporovať základné potreby najzraniteľnejších osôb Komisia v decembri 2020 podpísala zmluvu o priamom grante s ministerstvom pre rodinu, prácu a sociálne služby vo výške 245 miliónov EUR, aby sa umožnilo poskytovanie mesačnej finančnej podpory porovnateľnej so sociálnou pomocou poskytovanou zraniteľným osobám v rámci tureckého systému sociálneho zabezpečenia. Po prípravnej fáze by sa platby príjemcom mali začať v júli 2021. Projekt by mal prebiehať súbežne so sieťou ESSN a mal by poskytovať podporu domácnostiam s osamelými rodičmi, staršími osobami a osobami so zdravotným postihnutím a osobami s ťažkým zdravotným postihnutím. Výber projektového riadiaceho tímu je takmer dokončený a prebieha zriaďovanie kancelárie projektu a dolaďovanie projektovej dokumentácie. Delegácia EÚ a terénni pracovníci kancelárie ECHO začali pravidelné stretnutia s cieľom koordinovať súbežné vykonávanie siete ESSN a priameho grantu.

[42] https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20200706IPR82727/meps-approve-EU585-million-to-support-syrian-refugees-in-neighbouring-countries

Utečencom sa naďalej poskytuje dodatočná sociálno-ekonomická podpora v súvislosti s profilom, ktorý im umožní prístup na trh práce. Cieľom tejto podpory je zvýšiť zamestnateľnosť utečencov a zabezpečiť odborné vzdelávanie a odbornú prípravu v oblasti zručností, jazykové vzdelávanie, pracovné poradenstvo, programy odbornej prípravy na pracovisku a zjednodušenie procesu udeľovania pracovných povolení na podporu sýrskych utečencov aj hostiteľských komunít. V spolupráci s Organizáciou pre rozvoj malých a stredných podnikov Turecka (KOSGEB) sa poskytujú malé granty pre podnikateľov a podnikateľská príprava pre začínajúce podniky, ako aj pre aktívnych podnikateľov z radov sýrskych utečencov a hostiteľských komunít. Ďalší projekt, ktorý v súčasnosti vykonáva Svetová banka, podporuje rozvoj a realizáciu modelu sociálneho podnikania vedeného ženami s cieľom zabezpečiť udržateľnú činnosť vytvárajúcu príjmy pre zraniteľných sýrskych utečencov aj turecké ženy. Projekty by mali prebiehať najneskôr do polovice roka 2025.

V nadväznosti na výzvu na vyjadrenie záujmu implementujúcich partnerov z roku 2018 boli v decembri 2019 podpísané dve zmluvy s agentúrou Expertise France a Medzinárodným centrom pre rozvoj migračnej politiky (ICMPD). Cieľom týchto zmlúv je poskytnúť podporu start-upom a mikropodnikom a malým podnikom vo forme mikrograntov a podnikateľského poradenstva a mentorstva, ako aj odbornej prípravy a učňovskej prípravy. V septembri 2020 Komisia podpísala so Svetovou bankou štyri dodatočné zmluvy na činnosti, ktorých cieľom je zvýšiť zamestnateľnosť a rozvoj zručností utečencov a hostiteľských komunít, zlepšiť služby poskytované v súvislosti s odborným vzdelávaním a prípravou a zosúlaďovaním ponuky a dopytu na trhu a vytvoriť priaznivé prostredie pre rast, registráciu a expanziu podnikov, ako aj podporiť tvorbu pracovných miest v odvetví poľnohospodárstva. Činnosti sa mali zameriavajú na utečencov aj na hostiteľské komunity v snahe stimulovať sociálnu súdržnosť a bojovať proti stereotypom, ktoré vedú k sociálnemu napätiu. Štyri zmluvy boli podpísané po včasnom uzavretí novej rámcovej dohody medzi Európskou komisiou a Svetovou bankou upravujúcej všetky operácie financované EÚ. Okrem toho sa v novembri 2020 podpísali dve dodatočné zmluvy s bankou Kreditanstalt für Wiederaufbau a v decembri 2020 sa rokovalo aj o malom navýšení projektu Medzinárodného centra pre rozvoj migračnej politiky (ICMPD) financovaného úsporami z výzvy.

Riadenie migrácie

V tejto prioritnej oblasti v rámci prvej tranže sa z nástroja financovali dva projekty v celkovej výške 80 miliónov EUR.

Prvý projekt poskytol podporu EÚ na posilnenie kapacity tureckej pobrežnej stráže pri vykonávaní pátracích a záchranných operácií. Druhý projekt bol zameraný na podporu Generálneho riaditeľstva pre riadenie migrácie pri riadení návratov z EÚ. Oba projekty boli dokončené, pričom druhý z nich sa dokončil v decembri 2019.

Rodové aspekty projektov v rámci nástroja

Komisia sa zaviazala vykonať akčný plán EÚ pre rodovú rovnosť II (GAP) s názvom „Ako môžu vonkajšie vzťahy EÚ v období 2016 – 2020 zmeniť život dievčat a žien“ a akčný plán pre rodovú rovnosť III (GAPIII): Spoločne k dosiahnutiu rodovo rovného sveta na roky 2021

– 2025, ktorý je zameraný na posilňovanie rodovej rovnosti a postavenia žien v rámci vonkajšej činnosti EÚ. V tejto súvislosti sú podpora, ochrana a dodržiavanie ľudských práv žien a dievčat, rodová rovnosť a posilňovanie postavenia žien a dievčat zastrešujúce priority a ciele EÚ, ktorými sa riadia intervencie nástroja.

Konkrétnejšie, humanitárna zložka nástroja sa riadi politikou ECHO v oblasti rodovej rovnosti z roku 2013 „Rodové hľadisko v humanitárnej pomoci: rôzne potreby, prispôsobená reakcia“. To znamená, že partneri musia na začiatku programu vykonať rodovú analýzu, prispôsobiť koncepciu a vykonávanie programu podľa rozdielnych rizík a príležitostí, ktorým čelia rodové skupiny, a podávať správy o výsledkoch s údajmi rozčlenenými podľa pohlavia.

V dôsledku toho sa rodové otázky zohľadňujú pri všetkých projektoch nástroja a sú do nich začlenené. Intervencie v rámci nástroja sú navrhnuté tak, aby podporovali poskytovanie rovnakých príležitostí pre mužov a ženy, chlapcov a dievčatá. Na účely monitorovania tohto aspektu sa zbierajú údaje rozčlenené podľa pohlavia. Uplatňovanie hľadiska rodovej rovnosti sa spája s osobitnými opatreniami, ktoré boli vypracované s cieľom zabezpečiť pokrok v tejto oblasti. Tento nástroj spolupracuje s vykonávajúcimi partnermi, ktorí majú bohaté skúsenosti s týmto prístupom a ktorí sú schopní nadviazať dialóg s tureckými orgánmi. Medzi nich patrí Detský fond OSN (UNICEF), organizácia OSN Ženy a Medzinárodná organizácia práce (MOP).

5. Monitorovanie a hodnotenie

Systém monitorovania a hodnotenia nástroja bol navrhnutý tak, aby sa postupne zaviedol do praxe a aby sa ďalej zlepšoval.

Rámec výsledkov

Rámec výsledkov nástroja odzrkadľuje samotný strategický rámec nástroja, ako aj konkrétne opatrenia vykonané pod záštitou nástroja a ich logických rámcov. Prvá verzia rámca výsledkov bola vypracovaná v období od augusta 2016 do marca 2017 po konzultácii s kľúčovými zainteresovanými stranami vrátane riadiaceho výboru nástroja, príslušných tureckých orgánov a príslušných útvarov Komisie. Prvý návrh bol postúpený riadiacemu výboru v marci 2017 a jeho revidovaná verzia v novembri 2018.

Sekretariát nástroja začal v apríli 2019 proces revízie rámca výsledkov nástroja s cieľom aktualizovať ho a zosúladiť ho s revidovanou stratégiou nástroja a prioritnými oblasťami financovanými v rámci druhej tranže. Cieľom bolo overiť konzistentnosť a zmenu ukazovateľov výsledkov v rámci oboch tranží a umožniť podávanie správ o výkonnosti a výsledkoch na úrovni výstupov aj výsledkov nástroja ako celku. Konečný návrh revidovaného rámca výsledkov, ktorý bol vypracovaný po konzultácii s implementujúcimi partnermi vrátane príslušných tureckých orgánov, bol predložený riadiacemu výboru. Predkladanie správ podľa revidovaného rámca výsledkov sa začalo v júli 2020.

Monitorovanie a predkladanie správ na úrovni nástroja

Monitorovanie na úrovni nástroja sa začalo na jar 2017. Údaje z monitorovania získavajú na úrovni výstupov vykonávajúci partneri, a to na základe ich zmluvných povinností. Prvá žiadosť o údaje z monitorovania bola predložená v máji 2017 a po nej v tom istom roku

nasledovali tri cykly podávania správ. Cykly podávania správ pokračovali aj v rokoch 2018, 2019 a 2020. Na základe toho boli správy o monitorovaní nástroja uverejňované dva razy ročne, pričom najaktuálnejšia správa o monitorovaní sa vzťahovala na obdobie do júna 2020[43]. Predkladanie správ podľa revidovaného rámca výsledkov sa začalo 1. júla 2020 a v roku 2020 sa začali dva cykly monitorovania a predkladania a správ. Nasledujúca polročná správa by sa mala predložiť na zasadnutí riadiaceho výboru v júni 2021.

Technická pomoc pri monitorovaní

Komisia v máji 2017 prijala svoje prvé vykonávacie rozhodnutie, ktorým sa zavádza podporné opatrenie týkajúce sa monitorovania, hodnotenia, auditu a oznamovania v rámci nástroja pre utečencov v Turecku. Umožnilo sa tým obstaranie technickej pomoci na podporu monitorovania nástroja na úrovni opatrení/zmluvy, ako aj na úrovni nástroja. V januári 2018 bola podpísaná zmluva o technickej pomoci na účely monitorovania a prebieha jej vykonávanie. Zákazka sa skladá z dvoch samostatných častí. Prvá časť spočíva v podpore monitorovania a predkladania správ na úrovni nástroja. Zahŕňa to pravidelné preskúmanie rámca výsledkov, preskúmanie východiskových a cieľových hodnôt a metód výpočtu ukazovateľov a súvisiacich usmernení. Tím technickej pomoci je takisto zodpovedný za podporu sekretariátu nástroja pri vykonávaní primárnej analýzy údajov monitorovania, ktoré sú zhromažďované štvrťročne, a pri príprave monitorovacích správ nástroja dva razy ročne. Druhá časť zákazky spočíva v poskytovaní podpory delegácie EÚ pri monitorovaní opatrení/zmlúv financovaných z rozvojovej zložky nástroja vrátane overovania údajov prostredníctvom pravidelných alebo ad hoc monitorovacích misií. Vzhľadom na rozsah niektorých intervencií v rámci nástroja a geografické rozšírenie činností potrebuje delegácia podporu pri kontrolách na mieste.

Do konca decembra 2020 bolo dokončených 161 monitorovacích misií: šesť monitorovacích misií zameraných na výsledky vykonávali experti na monitorovanie zamerané na výsledky, 51 misií vykonával tím technickej pomoci a 104 kontrol na mieste/monitorovacích misií vykonávali príslušní programoví manažéri delegácií EÚ. 68 % všetkých týchto monitorovacích misií bolo zameraných na zmluvy v rámci priameho hospodárenia s finančnými prostriedkami z nástroja predvstupovej pomoci a trustového fondu EÚ.[44]

V novembri 2019 Komisia prijala druhé podporné opatrenie s cieľom doplniť výsledky dosiahnuté v rámci prvého podporného opatrenia, pokračovať v nich a vychádzať z nich. Humanitárny pilier nástroja sa monitoruje v súlade s príslušnými ustanoveniami. Monitorovanie všetkých opatrení financovaných v rámci plánov vykonávania humanitárnej pomoci vykonávali terénni pracovníci GR ECHO v Turecku a regionálne zastúpenie generálneho riaditeľstva GR ECHO v Ammáne, ako aj zamestnanci ústredia počas monitorovacích návštev. V porovnaní s rokom 2019 sa počet monitorovacích misií znížil v dôsledku obmedzení súvisiacich s ochorením COVID-19. Do konca februára 2021 bolo dokončených 52 monitorovacích misií na úrovni projektu. Z tohto počtu monitorovacích

[43] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/default/files/201022_fmr.pdf
[44] Súhrnné údaje od roku 2017.

misií sa však 30 uskutočnilo na diaľku prostredníctvom online platforiem a 22 z nich sa uskutočnilo prostredníctvom osobných návštev v teréne.

Hodnotenie

Hodnotenie intervencií nástroja prebieha na troch rôznych úrovniach. Konkrétne ide o hodnotenia na úrovni opatrení, hodnotenia na úrovni portfólia a ďalšie hodnotenia súvisiace s nástrojom. Päť hodnotení nástroja na úrovni opatrení a na úrovni portfólia a šesť hodnotení súvisiacich s nástrojom bolo dokončených alebo prebieha. V decembri 2018 Komisia spustila proces strategického hodnotenia nástroja v polovici trvania, ktoré začalo v marci 2019. Zámerom hodnotenia je posúdiť prínos nástroja pre prioritné oblasti vzdelávania, zdravotnej starostlivosti, sociálno-ekonomickej podpory a riadenia migrácie v rokoch 2016 – 2019/20. Uvedené hodnotenie by malo príslušným útvarom Komisie, riadiacemu výboru nástroja, ďalším zainteresovaným stranám a širšej verejnosti poskytnúť celkové nezávislé posúdenie výkonnosti nástroja, v ktorom by sa osobitná pozornosť mala venovať jeho priebežným výsledkom vzhľadom na určené ciele. Cieľom hodnotenia je takisto spracovať získané skúsenosti a poskytnúť vykonateľné odporúčania na zlepšenie súčasných možných budúcich opatrení. Záverečná hodnotiaca správa sa mala riadiacemu výboru predložiť v júni 2021.

6. Audit

V nadväznosti na osobitnú správu o nástroji, ktorú Európsky dvor audítorov[45] vydal v novembri 2018, Komisia naďalej vykonáva odporúčania vyplývajúce z tejto správy. V súvislosti so všetkými odporúčaniami sa dosiahol značný pokrok, najmä pokiaľ ide o vypracovanie stratégie prechodu, komplementárnosť nástrojov mobilizovaných v rámci nástroja a zníženie nepriamych nákladov na podporu.

7. Komunikácia a zviditeľnenie

Zviditeľnenie a komunikácia patria medzi kľúčové priority od úplného začiatku fungovania nástroja. Nástroj je hlavným prostriedkom, ktorým EÚ vyjadruje, že naďalej prejavuje utečencom a hostiteľským komunitám v Turecku silnú podporu. Komunikačná stratégia z roku 2017 zostáva všeobecným rámcom pre komunikačné činnosti s cieľom zvýšiť viditeľnosť opatrení financovaných z nástroja.

Podujatia a slávnosti

V roku 2020 a v dôsledku ochorenia COVID-19 sa väčšina fyzických udalostí a slávnostných podujatí presunula do online médií a webinárov. Medzi ne patrili festivaly, slávnosti ukončenia štúdia, podujatia na otvorenie projektov, semináre, konferencie, presunuté do online médií a zmenené na webináre, z ktorých sa všetky konali virtuálne. V roku 2020 sa uskutočnilo niekoľko návštev na vysokej úrovni v mestách Gaziantep, Kilis a Kayseri. Na októbrovom otvorení projektu Organizácie OSN pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) v Izmire sa stretli poľnohospodári so zástupcami EÚ. Rok sa skončil slávnostným podpísaním, posledných ôsmich zmlúv v rámci nástroja, na ktorom sa zúčastnili viacerí

[45] https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_27/SR_TRF_SK.pdf

implementujúci partneri, ako aj kancelária tureckého podpredsedu.[46] Humanitárni partneri EÚ vykonali v celej Európe niekoľko činností v oblasti digitálnej komunikácie, aby európskych občanov informovali o podpore EÚ pre utečencov v Turecku.

V rámci Svetového potravinového programu sa v marci 2020 v Európskom parlamente uskutočnila výstava s názvom *Colours of Hope* (Farby nádeje). Z dôvodov súvisiacich s ochorením COVID-19 bola výstava dostupná len pre osoby s prístupom do priestorov Európskeho parlamentu, umelecké diela sa však propagovali aj na sociálnych médiách. Medzinárodná federácia spoločností Červeného kríža a Červeného polmesiaca (IFRC) a GR ECHO spustili v decembri 2020 digitálnu komunikačnú kampaň s názvom *Power To Be*[47] (Energia k životu) týkajúcu sa siete ESSN. Do januára 2021 kampaň oslovila viac ako 16 miliónov ľudí v Rakúsku, Francúzsku, Rumunsku, Španielsku a Turecku. Mala by pokračovať aj v prvom štvrťroku 2021. Digitálna kampaň organizácie UNICEF s názvom *I choose education* (Vyberám si vzdelanie) propagovala program CCTE v šiestich krajinách EÚ a oslovila spolu viac ako 24 miliónov ľudí.

Prítomnosť médií

O humanitárnej pomoci nástroja sa v roku 2020 zmieňovalo vo viac ako 80 zásadných medzinárodných tlačových a audio/vizuálnych správach. Komisár pre humanitárnu pomoc a krízové riadenie navštívil Turecko v marci 2020 spolu s vysokým predstaviteľom EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku a podpredsedom Európskej komisie Josepom Borrellom. Komisár Lenarčič navštívil projekty humanitárnej pomoci v mestách Gaziantep a Kilis. O tlačovom brífingu v meste Gaziantep sa zmieňovalo päť národných denníkov a tlačových agentúr, ako aj približne 80 digitálnych médií.

Využívanie audiovizuálneho materiálu na prezentáciu činností nástroja je dôležitou súčasťou celkovej komunikačnej stratégie. Ochorenie COVID-19 však vážne ovplyvnilo komunikačné plány Komisie a implementujúcich partnerov, ktoré si vyžadovali prispôsobenie. Vykonávajúci partneri boli vyzvaní, aby vyhotovili videá, v ktorých by boli úspechy ich projektov vykreslené na pozadí zaujímavých ľudských príbehov. V období od januára 2020 do februára 2021 bolo o činnostiach vykonávaných v rámci nástroja vyhotovených viac ako 40 videí. Informačné a komunikačné tímy delegácie EÚ a zastúpenia GR ECHO v Turecku projekty nástroja pravidelne propagujú. O týchto projektoch informovali hlavné medzinárodné mediálne spoločnosti, ako TRT World, Fox TV, Anadolu Agency a ďalšie.

8. Záver a ďalšie kroky

V roku 2020 bol dosiahnutý významný pokrok v mobilizácii nástroja. Zazmluvnený bol celý balík operačných prostriedkov a viac ako 4 miliardy EUR boli vyplatené. Nástroj naďalej poskytoval utečencom a hostiteľským komunitám v Turecku tak veľmi potrebnú pomoc.

[46] https://www.avrupa.info.tr/en/pr/eu-completes-contracting-under-eur-6-billion-package-support-refugees-and-host-communities
[47] https://powertobe.ifrc.org/

Európska rada na svojom zasadnutí v decembri 2020 potvrdila, že EÚ bude pripravená naďalej poskytovať finančnú pomoc sýrskym utečencom a hostiteľským komunitám v Turecku a na svojom zasadnutí v marci 2021 vyzvala Komisiu, aby predložila návrh na pokračovanie vo financovaní sýrskych utečencov v Turecku, ako aj v Jordánsku, Libanone a iných častiach regiónu.

Medzi ďalšie kroky patria:

- *pokračovať v účinnom vykonávaní všetkých projektov v prospech utečencov a hostiteľských komunít v súlade so zásadami správneho finančného riadenia*
- *dokončiť hodnotenie v polovici trvania a nadviazať naň a vykonať jeho odporúčania*
- *pokračovať v komunikačných činnostiach súvisiacich s nástrojom,*
- *organizovať zasadnutia riadiaceho výboru nástroja na jar a na jeseň 2021.*
- *zvážiť možnosti ďalšej podpory utečencom a hostiteľským komunitám v Turecku*